

αλσλ

ΧΑΡΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ
ISSUE

42

ΕΤΟΣ
YEAR

2025

ISSN: 1109 – 5008

e-ISSN: 2944 - 9847

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας
και Περιφερειακής Ανάπτυξη

Επιστημονικό Περιοδικό

αειχώρος

Διεύθυνση:

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ

Πεδίον Άρεως, 383 34 ΒΟΛΟΣ

<http://www.aeihoros.gr>

e-mail: aeihoros@uth.gr

Επιμέλεια έκδοσης: Νεκταρία Σαρρή

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Γιώργος Παρασκευάς-Παναγιώτης Μανέτος

Γαβαλάς Βασίλειος 6

Η ανθρωπογεωγραφία της Ελλάδας του Μεσοπολέμου. Μέρος Ι: γαμήλια συμπεριφορά κατά γεωγραφικές περιοχές με διάκριση γηγενών και προσφύγων.

Δαρκαδάκη Μαρία, Τσιάπα Μαρία 31

Οι μεταβολές του μοντέλου απασχόλησης μετά την επίδραση του COVID-19 υπό το πρίσμα των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών: Η περίπτωση των Χανίων

Maravegias Napoleon, Gourgiotis Anestis, Doukas Yannis E., Vardopoulos Ioannis 49

Lignes de faille de l'unité : ajustement économique et politiques spatiales de l'intégration européenne

Λινάκη Ελένη 71

Πρότυπο εργαλείο αποτίμησης της πολιτισμικής ανθεκτικότητας στους οικισμούς της Ελλάδας

ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Τασοπούλου Αναστασία, Παπακωνσταντίνου Βασίλειος 96

Οριοθετήσεις οικισμών: από τις οριοθετήσεις της δεκαετίας του '80 στο πρόγραμμα 'Κωνσταντίνος Δοξιάδης'

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Ασπρογέρακας Ευάγγελος 109

Βασενχόβεν, Λ. (2025) *Η πολεοδομία σε δίνη: Πενήντα χρόνια από το Σύνταγμα του 1975 στα τοπικά πολεοδομικά σχέδια*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Βασενχόβεν, Λ. (2025)
*Η πολεοδομία σε δίνη: Πενήντα χρόνια από το
Σύνταγμα του 1975 στα τοπικά πολεοδομικά
σχέδια.*
Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Ευάγγελος Ασπρογέρακας

Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Το βιβλίο του Λουδοβίκου Βασενχόβεν (Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ) με τίτλο “*Η Πολεοδομία Σε Δίνη. Πενήντα Χρόνια Από Το Σύνταγμα Του 1975 Στα Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια*” αποτελεί μια προσπάθεια να προσεγγιστεί ο πολεοδομικός σχεδιασμός μέσα από μια θεωρητική και ιστορική προοπτική για να φωτιστούν καλύτερα οι εξελίξεις που τον συνοδεύουν και οι δυνάμεις που τον επηρεάζουν. Καταγράφει εμπόδια και δυναμικές με έμφαση στο κοινωνικό, πολιτικό και γεωγραφικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται ο σχεδιασμός καθώς και τη φυσιολογία των θεσμών και των οικονομικών δυνάμεων που τον περιβάλλουν. Περιλαμβάνει Προοίμιο και διαρθρώνεται σε οκτώ κεφάλαια. Το περιεχόμενό του αναπτύσσεται ως μια προσωπική αφήγηση, ένα στοχαστικό ταξίδι που βασίζεται στην εμπειρία του συγγραφέα, διατρέχει μισό αιώνα πολεοδομικού σχεδιασμού και φτάνει μέχρι τις πιο σύγχρονες προκλήσεις που διαμορφώνουν το σημερινό πλαίσιο δραστηριοποίησης του Πολεοδόμου - Χωροτάκτη.

Αφετηρία της εξιστόρησης αποτελεί το περιεχόμενο του άρθρου 24 του Συντάγματος του 1975, το οποίο, σύμφωνα με τη σχετική νομολογία, καθιέρωσε τον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό ως υποχρέωση για τα αρμόδια όργανα του Κράτους. Στο θέμα αυτό αναφέρεται στον Πρόλογο του βιβλίου, ο Κωνσταντίνος Μενουδάκος, Επίτιμος Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας. Από τότε δρομολογήθηκαν σημαντικές μεταρρυθμίσεις, επιχειρώντας υπέρβαση παλαιών πρακτικών. Ο συγγραφέας κάνει μια αναδρομή από το 1975 μέχρι σήμερα καταγράφοντας την πορεία του πολεοδομικού σχεδιασμού στην Ελλάδα με αναφορά στο πλήθος δυσκολιών που αντιμετώπισε, λόγω έκτακτων συνθηκών αλλά και εξαιτίας θεσμικών και οικονομικών αδυναμιών.

Κάνοντας μια εισαγωγή στην έννοια και λειτουργία της πόλης, μας θυμίζει ότι πρόκειται για έναν ζωντανό οργανισμό. Επιχειρεί να αναδείξει την πόλη ως το κεντρικό αντικείμενο της πολεοδομίας, σε μια προσέγγιση κατά την Αριστοτελική θεώρηση, τονίζοντας τη σημασία που έχει ως η πιο εξελιγμένη μορφή κοινωνικής οργάνωσης. Δεν είναι στατική, είναι προϊόν κοινωνικών μετασχηματισμών, συχνά βίαιων, συνήθως όμως ανεπαίσθητων, αν και εξίσου καθοριστικών. Η κατανόηση αυτής της δυναμικής είναι απαραίτητη για να συλλάβουμε το ρόλο και τις δυνατότητες

του σχεδιασμού. Ο συγγραφέας αξιοποιεί πλούσιο διεπιστημονικό υλικό, από έργα άλλων επιστημόνων και από στατιστικές πηγές, για τον πληθυσμό, την οικονομία και παραγωγική βάση των πόλεων, την διαδικασία αστικοποίησης, την μετανάστευση, την οργάνωση της αστικής γης και την διοίκηση των πόλεων. Παράλληλα, πραγματεύεται κρίσιμες σύγχρονες έννοιες όπως η βιωσιμότητα και το «δικαίωμα στην πόλη». Επιβεβαιώνει ως κατακλείδα ότι η πόλη δεν αποτελεί απλώς ένα σύνολο φυσικών υποδομών, αλλά ένα πολυεπίπεδο σύστημα αξιών και σχέσεων, με ισχυρές κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές διεργασίες με επίκεντρο τους κατοίκους της.

Ακολουθεί μια αναδρομή στην εξέλιξη του σχεδιασμού στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, με συγκρίσεις που δείχνουν ότι διαμορφώνονται κοινές τάσεις αλλά και κάθε χώρα κρατά τις ιδιαιτερότητές της. Ο συγγραφέας αναλύει τη νομοθεσία, ως εργαλείο, επισημαίνοντας την ανάγκη για έναν ενιαίο και σταθερό νόμο και χωρίς τις συνεχείς τροπολογίες που δημιουργούν σύγχυση. Παράλληλα, εξετάζει τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας με στόχο να αναδείξει τις σκέψεις πίσω από τις δικαστικές αποφάσεις.

Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα σημεία του βιβλίου είναι οι μελέτες περίπτωσης. Ο συγγραφέας παρουσιάζει παραδείγματα από την Ελλάδα και το εξωτερικό, δείχνοντας πώς εφαρμόζεται ο σχεδιασμός στην πράξη. Μιλάει για μητροπολιτικά κέντρα αλλά και για μια σειρά από περιπτώσεις μικρότερων διαφορετικών οικισμών. Κάθε περίπτωση φωτίζει διαφορετικές πτυχές της διαδικασίας σχεδιασμού.

Το κεφάλαιο που μιλάει για τον ανθρώπινο συντελεστή αποτελεί προσπάθεια να καταγραφούν οι αγωνίες των «πολεοδόμων». Μέσα από ένα ερωτηματολόγιο που απηύθυνε σε ανθρώπους με διαφορετικές ιδιότητες, συγκεντρώνει απόψεις για κρίσιμα ζητήματα. Οι απαντήσεις έχουν σίγουρα ενδιαφέρον και οργανώνονται με έναν ιδιαίτερο, προσωπικό τρόπο. Υπάρχει μια διάχυτη ανησυχία ότι ο σχεδιασμός χάνει την ουσία του. Ότι οι πολίτες δε συμμετέχουν ουσιαστικά, ότι η τοπική αυτοδιοίκηση δεν έχει τα εργαλεία ή δεν θέλει να παρέμβει και τελικά ότι το υποκείμενο του σχεδιασμού απέχει από το να εκφράζει το δημόσιο συμφέρον. Ο συγγραφέας περιγράφει την κατάσταση με ειλικρίνεια και αυτοκριτική. Αναγνωρίζει ότι το πρόβλημα δεν είναι μόνο θεσμικό, αλλά κυρίως πολιτισμικό. Δεν αποδίδει ευθύνες μόνο στο κράτος αλλά διακρίνει μια ιστορικά παγιωμένη κουλτούρα που στέκει εμπόδιο στο δημόσιο σχεδιασμό. Το κεφάλαιο αυτό είναι μια πρόσκληση για αναστοχασμό. Μας καλεί να ξανασκεφτούμε τι σημαίνει πολεοδομία, όχι ως τεχνική αλλά ως πολιτική διαδικασία.

Στο τελευταίο κεφάλαιο επιχειρείται μια σύνοψη, γραμμένη με ιδιαίτερο πάθος. Ο συγγραφέας μιλάει για το μέλλον της πολεοδομίας και το συνδέει με το μέλλον της κοινωνίας γενικότερα. Θέτει το ερώτημα: «Οδεύουμε προς τον θάνατο της πολεοδομίας;», χωρίς να το κάνει για να σοκάρει. Αναγνωρίζει κάποια απειλή. Τον σχεδιασμό να κινδυνεύει να μετατραπεί σε ένα εργαλείο απογυμνωμένο από τις κοινωνικές του και ίσως και από τις πολιτικές του διαστάσεις. Αναφέρετε σε μια μελλοντική, δυστοπική κοινωνία όπου με τη βοήθεια της τεχνολογίας ο σχεδιασμός ανάγεται σε μια αυτοματοποιημένη, γραφειοκρατική διαδικασία και τόσο ο πολεοδόμος όσο και ο πολίτης - κάτοικος βρίσκονται σταδιακά στο περιθώριο. Στο σημείο αυτό εκφράζει την αγωνία του για τον ενδεχόμενο ρόλο των ακαδημαϊκών δασκάλων που θα ανακυκλώνουν απόψεις σε ηλεκτρονικά επιστημονικά περιοδικά και θα τις παρουσιάζουν σε συνέδρια στα οποία μετέχουν μόνο οι ίδιοι, αδύναμοι να μετέχουν στις πραγματικές εξελίξεις. Θα αποτελούν ένα συμπαθές είδος που βρίσκεται όμως εκτός πραγματικότητας και σίγουρα μακριά από το να εκφράζει και να καλύπτει τις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας.

Ο ίδιος ο συγγραφέας δε χάνει την ελπίδα του. Το τελευταίο κεφάλαιο είναι μια πρόσκληση για δράση. Ζητά από τον αναγνώστη να πάρει θέση. Καλεί τους πολεοδόμους να προσφέρουν στην κοινωνία ένα νέο αφήγημα για το μέλλον της πόλης. Ένα αφήγημα πειστικό και τεκμηριωμένο.

Συνολικά, το βιβλίο δεν απευθύνεται μόνο σε ειδικούς. Ο ίδιος ο συγγραφέας αναφέρει ότι πρώτα απ' όλους σκέφτεται τους σπουδαστές. Σίγουρα είναι πολύτιμο εργαλείο για ερευνητές και επαγγελματίες του χώρου αλλά χρήσιμο και για κάθε πολίτη. Είναι ένα κάλεσμα για συμμετοχή, για

σκέψη, για δράση. Προβληματίζει υπενθυμίζοντας ότι η πόλη δεν είναι απλώς το σκηνικό της ζωής μας, είναι η ίδια η ζωή. Δεν είναι κατασκευή αλλά δημιουργία. Και η πολεοδομία, πέρα από τεχνική επιστήμη, είναι μια πολιτική διαδικασία που προσπαθεί να αναδείξει διαστάσεις και να δώσει ποιότητα στο χώρο που ζούμε.

Ευάγγελος Ασπρογέρακας
Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Πολυτεχνική Σχολή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πεδίον Άρεως, 38334, Βόλος
e-mail: asprogerakas@uth.gr

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Νίκος Τριανταφυλλόπουλος
Ευάγγελος Ασπρογέρακας
Νικόλαος Γαβανάς
Ανέστης Γουργιώτης
Σπύρος Νιαβής

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Ελένη Ανδρικοπούλου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Πασχάλης Αρβανιτίδης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Παναγιώτης Αρτελάρης – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Σοφία Αυγερινού-Κολώνια – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Αθηνά Βιτοπούλου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Γιώργος Βλόντζος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Νικολός Βογιαζίδης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Γεωργία Γεμεντζή – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ηλίας Γεωργαντάς – Πανεπιστήμιο Κρήτης
Αθηνά Γιαννακού – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Σπύρος Γκολφινόπουλος – Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Άσπα Γοσποδίνη – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δημήτρης Γούσιος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πάυλος-Μαρίνος Δελλαδέτσιμας – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Αλέξης Δέφνερ – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δέσποινα Διμέλλη – Πολυτεχνείο Κρήτης
Ασπασία Ευθυμιάδου – Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «Δήμητρα»
Μιχάλης Ζουμπουλάκης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ελισάβετ Θωίδου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Γιώργος Κανδύλης – Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
Νικόλαος-Γεώργιος Καραχάλης – Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Κώστας Καρτάλης – Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γρηγόρης Καυκαλάς – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ειρήνη Κλαμπατσέα – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Χάρης Κοκκώσης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Παναγιώτης Κοσμόπουλος – Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Βύρων Κοτζαμάνης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Χρήστος Κουσιδώνης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αλέξανδρος-Φαίδων Λαγόπουλος – Ακαδημία Αθηνών & Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Κώστας Λαλένης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Λόης Λαμπριανίδης – Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Λίλα Λεοντίδου – Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Πάυλος Λουκάκης – Πάντειο Πανεπιστήμιο
Θωμάς Μαλούτας – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Δημήτρης Μέλισσας – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Αγγελική Μενεγάκη – Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Θεόδωρος Μεταξάς – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Κώστας Μπαγινέτας – Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδος
Νίκος Μπάτης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ηλίας Μπεριάτος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Κώστας Μωραΐτης – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Σπύρος Νιαβής – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μαρί-Νοέλ Ντυκέν – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δημήτρης Οικονόμου – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Απόστολος Παπαγιαννάκης – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Κωνσταντίνος Περάκης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Γιώργος Πετράκος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μάγδα Πισιάβα-Λατινοπούλου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Σεραφείμ Πολύζος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αντώνης Ροβολής – Πάντειο Πανεπιστήμιο
Νίκος Σαμαράς – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Άρης Σαπουνάκης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Κώστας Σερράος – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Παντολέων (Παντελής) Σκάγιαννης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Σοφία Σκορδίλη – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Νίκος Σουλιώτης – Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
Δημήτρης Σταθάκης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αναστασία Τασοπούλου – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πάρις Τσάρτας – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Γιώργος Τσιλιμίκας – Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Δημήτρης Τσιώτας – Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Δημήτρης Φουτάκης – Διεθνές Πανεπιστήμιο
Γιώργος Φωτόπουλος – Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Μάριος Χαϊνταρλής – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Όλγα Χριστοπούλου – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μανώλης Χριστοφάκης – Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Γιάννης Ψυχάρης – Πάντειο Πανεπιστήμιο

Περιεχόμενα

Τεύχος 42 Έτος 2025
ISSUE YEAR

- Γαβαλάς Βασίλειος** 6
Η ανθρωπογεωγραφία της Ελλάδας του Μεσοπολέμου. Μέρος Ι: γαμήλια συμπεριφορά κατά γεωγραφικές περιοχές με διάκριση γηγενών και προσφύγων.
- Δαρκαδάκη Μαρία, Τσιάπα Μαρία** 31
Οι μεταβολές του μοντέλου απασχόλησης μετά την επίδραση του COVID-19 υπό το πρίσμα των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών: Η περίπτωση των Χανίων
- Maravegias Napoleon, Gourgiotis Anestis, Doukas Yannis E., Vardopoulos Ioannis** 49
Lignes de faille de l'unité : ajustement économique et politiques spatiales de l'intégration européenne
- Λινάκη Ελένη** 71
Πρότυπο εργαλείο αποτίμησης της πολιτισμικής ανθεκτικότητας στους οικισμούς της Ελλάδας
- ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**
- Τασοπούλου Αναστασία, Παπακωνσταντίνου Βασίλειος** 96
Οριοθετήσεις οικισμών: από τις οριοθετήσεις της δεκαετίας του '80 στο πρόγραμμα 'Κωνσταντίνος Δοξιάδης'
- ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ**
- Ασπρογέρακας Ευάγγελος** 109
Βασενχόβεν, Λ. (2025) Η πολεοδομία σε δίνη: Πενήντα χρόνια από το Σύνταγμα του 1975 στα τοπικά πολεοδομικά σχέδια. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα

ISSN: 1109-5008

e-ISSN: 2944 – 9847

<https://journals.lib.uth.gr/index.php/aeihoros/index>
de